

Ә.Қ. Ғалымоваға

Орындау үшін

Облыс әкімінің
м.а.

М. Оспанов

Т.Ш.Әбілқасымовқа
✓ Б.М.Бексейітоваға, В.А. Берковскийге
Б.Ә.Кәпеновке, Қ.С.Кәрімовке
А.М.Күзекөвке, Х.Х.Әкімхановқа
А.В.Шнейдмюллерге, Б.С.Демеуовке,
С.У.Кәменовке, Қ.Қ.Шәбенөвке,
С.Б.Байсейітовке, Р.Қ.Бәшіровке,
Б.Қ.Кәсенөвке, Н.А.Нәбиевке,
Г.С.Давдриковаға
Қалалар және аудандар әкімдеріне

Орындау үшін.

Ә.Ғалымова

2011ж. 14 шілде

2011ж.07.07. №221 хатқа

2011 жылғы "14" шілде
№ 221-110 29.06.11

05705
ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ
ПАВЛОДАР
ОБЛЫСЫНЫҢ ҒІЛІМ
БЕРУ БАСҚАРМАСЫ
МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕСІ
Тіркеген № 1906
200 ж.

Көшірме жасауға тыйым салынды. Сетке көшіріп жіберілмейді.

Астана, Ақорда, 2011 жылғы 29 маусым
№ 110

Қазақстан Республикасының
Президенті

Н. Назарбаев

Қазақстан Республикасының
Президенті
ЖАРНАҚ

Президент
Республики Казахстан
УКАЗ

Қазақстан Республикасы Президенті
мен Үкіметі актілерінің жинағында
жариялануға тиіс

Қазақстан Республикасында
тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2020 жылдарға арналған
мемлекеттік бағдарламасы туралы

«Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 1 ақпандағы № 922 Жарлығын іске асыру мақсатында ҚАУЛЫ ЕТЕМІН:
1. Қоса беріліп отырған Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) бекітілсін.
2. Қазақстан Республикасының Үкіметі:
1) бір ай мерзімде Бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарын әзірлесін және бекітсін;
2) «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жоспарлау жүйесінің одан әрі жұмыс істеуінің кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 4 наурыздағы № 931 Жарлығында айқындалған мерзімде Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігіне Бағдарламаның орындалу барысы туралы ақпарат ұсынсын.
3. Осы Жарлықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігіне жүктелсін.
4. Осы Жарлық қол қойылған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫ ӘКІМІНІҢ АПТАРАТЫ
КІРІС 2881
07.07.2011 ж.
Бер _____
Қосылыша _____

Бағдарлама паспорты**Бағдарламаның атауы**

Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың 2011 – 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы

Әзірлеу үшін негіз

Бағдарлама Қазақстан Республикасы Конституциясының 7, 93-баптарына; «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» 1997 жылғы 11 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңына; Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 1 ақпандағы № 922 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарына; «Мемлекеттік бағдарламалардың тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 19 наурыздағы № 957 Жарлығына, Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқы Ассамблеясының XV сессиясында берген тапсырмаларын орындау жөніндегі Іс-шаралар жоспарының 3-тармағына; Ел бірлігі доктринасына; Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 21 қарашадағы № 1122 қаулысымен бекітілген Мемлекеттік тілдің қолданылу аясын кеңейтудің, оның бәсекеге қабілеттілігін арттырудың 2007 – 2010 жылдарға арналған тұжырымдамасына сәйкес әзірленді

Бағдарламаны әзірлеу үшін жауапты мемлекеттік орган

Қазақстан Республикасы Мәдениет министрлігі

Бағдарламаны жүзеге асыру үшін жауапты мемлекеттік органдар

Орталық және жергілікті атқарушы органдар

Бағдарламаның мақсаты

Қазақстанда тұратын барлық этностардың тілдерін сақтай отырып, ұлт бірлігін нығайтудың аса маңызды факторы ретінде мемлекеттік тілдің кең ауқымды қолданысын қамтамасыз ететін үйлесімді тіп саясаты

Міндеттері

Мемлекеттік тілді оқытудың әдіснамасын жетілдіру және стандарттау;
мемлекеттік тілді оқытудың инфрақұрылымын дамыту;

дәлеліншеу реализацию культурных и творческих возможностей этносов.

3. Изучение английского и других иностранных языков.

Одним из ключевых компонентов лексического капитала казахстанцев является знание иностранных языков как средство делового и международного общения.

В рамках данной задачи предусмотрено сохранение широкого образовательного пространства обучения иностранным языкам.

Расширение межфункционального сотрудничества в целях взаимодействия с иноязычной культурой предусматривает проведение культурно-массовых мероприятий в рамках межправительственных соглашений: Дни культуры иностранных государств, выставки, показ художественных и документальных фильмов на языке оригинала.

Показатели результатов:

Доля этносов, имеющих национально-культурные объединения, охваченных методической помощью по изучению родных языков (к 2014 году – 20%, к 2017 году – 60%, к 2020 году – 100%);

доля государственных центров обучения языкам, предоставляющих услуги по изучению английского и других иностранных языков от общего числа центров (к 2014 году – 50%, к 2017 году – 75%, к 2020 году – 100%).

Этапы реализации Программы

Реализация Программы будет осуществляться в три этапа.

На первом этапе (2011–2013 годы) предполагается проведение комплекса мер, направленных на усовершенствование нормативно-правовой и методологической базы дальнейшего функционирования и развития языков.

Так, в рамках первого этапа предполагается осуществить работу по совершенствованию стандартов обучения государственному языку, разработке правовой основы аккредитации центров обучения казахскому языку и осуществлению рейтинговой оценки их деятельности.

Наряду с этим предусматривается совершенствование нормативной правовой базы в сфере ономастики по обеспечению систематизации наименований административно-территориальных единиц, в сфере терминологии по унификации терминологической лексики, а также в сфере антропонимики по осуществлению идентификации антропонимических наименований и визуальной информации.

Вместе с этим предполагается совершенствование нормативной правовой базы в части устранения правовых пробелов и ужесточения ответственности за нарушение законодательства о языках.

На данном этапе предусматривается комплекс организационно-практических мер по популяризации широкого применения государственного языка, созданию благоприятных условий для изучения и сохранения языков этносов, проживающих в Казахстане, а также введение системы мониторинга эффективности результатов.

тұрғындардың үлесін (2014 жылға қарай – 10%, 2017 жылға қарай – 15%, 2020 жылға қарай – 20%); үш тілді (мемлекеттік, орыс және ағылшын) меңгерген тұрғындардың үлесін (2014 жылға қарай – 10%, 2017 жылға қарай – 12%, 2020 жылға қарай – 15%-ға дейін) ұлғайту.

2011 – 2020 жылдары Бағдарламаны іске асыруға республикалық және жергілікті бюджеттердің қаражаты, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбаған басқа да қаражат жұмсалатын болады. Бағдарламаның бірінші кезеңін іске асыруға арналған мемлекеттік бюджеттің жалпы шығыны 19 134 946 мың теңгені құрайды. 2011 – 2020 жылдарға арналған Бағдарламаны қаржыландыру көлемі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тиісті қаржы жылдарына арналған республикалық және жергілікті бюджеттерді қалыптастыру кезінде нақтыланатын болады.

Кіріспе

Тілдерді дамыту мен қолданудың 2011 – 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) Қазақстан Республикасы Конституциясының 7 және 93-баптарына; «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» 1997 жылғы 11 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңына; Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 1 ақпандағы № 922 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарына; «Мемлекеттік бағдарламалардың тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 19 наурыздағы № 957 Жарлығына; Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқы Ассамблеясының XV сессиясында берген тапсырмаларын орындау жөніндегі Іс-шаралар жоспарының 3-тармағына; Ел бірлігі доктринасына; Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 21 қарашаданғы № 1122 қаулысымен бекітілген Мемлекеттік тілдің қолданылу аясын кеңейтудің, оның бәсекеге қабылеттілігін арттырудың 2007 – 2010 жылдарға арналған тұжырымдамасына сәйкес әзірленді.

Іске асырылуы оң жылға есептелген Бағдарлама елімізде қалыптасқан тіл құрылысын талдауға негізделген, тіл мәселелерімен айналысатын сарапшылар қауымының пікірлері мен ұсыныстары ескеріле отырып әзірленген.

Данная работа должна проходить с использованием мирового опыта, моделей родственных языков, интернациональных терминов и терминологических наименований, а также при постоянном мониторинге частоты использования новых утвержденных терминов в средствах массовой информации.

Обновление терминологического фонда новыми терминами потребует реконструкции языкового исторического наследия, а также проведения специальной работы по терминоведению и терминографии.

Наряду с этим предполагается создание и размещение единой электронной базы отраслевых терминологий и общего фонда казахской терминологии на веб-сайтах и порталах.

Также особо актуальной является необходимость создания системы, описывающей лексический и грамматический строй языка, а также фиксирующей процессы непрерывных языковых изменений.

Одним из ключевых компонентов предлагаемой системы должно стать усиление контроля за соблюдением законодательства в сфере употребления языка.

В рамках данной работы потребуются совершенствование нормативной правовой базы в части устранения правовых пробелов и ужесточения ответственности за нарушение законодательства о языках.

Также в числе необходимых мер - усиление контроля за надлежащим употреблением современного литературного казахского языка в средствах визуальной и рекламной информации.

2. Совершенствование языковой культуры.

Необходимым компонентом повышения уровня языковой культуры казахстанцев должно стать развитие культуры речи.

Основными мерами в данном направлении станут организация и проведение айтысов, мушайра, дебатовых турниров и конкурсов жырау и жырыш.

Дальнейшее совершенствование казахской письменности предполагается через организацию и проведение комплекса конкурсных мероприятий, направленных на повышение грамотности. Вместе с этим потребуются государственная поддержка периодических печатных изданий, занимающихся проблемами государственного языка.

Наряду с этим планируется создание и развитие информационно-справочной электронной языковой службы и организация системы обучения навыкам делового официального письма на государственном языке, в том числе через организацию элективных, дополнительных курсов.

В ядре задачи по совершенствованию языковой культуры, безусловно, необходима *сохранения традиционной языковой среды*. В числе необходимых мер - организация и проведение Дня государственного языка с широким привлечением общественности, деятелей культуры и искусства, СМИ, организация комплекса мероприятий, посвященных тюркской письменности, а также продолжение традиции проведения мероприятий, направленных на пропаганду языковой культуры.

колдану мен дамытудың 1998 – 2000 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының бекітілуіне орай қоғам өмірінің негізгі салаларында тіл құрылысының құқықтық негізі қалыптаса бастады.

2001 – 2010 жылдары Тілдерді қолдану мен дамытудың он жылға арналған мемлекеттік бағдарламасын іске асыру аясында тіл құрылысы стратегиясының мынадай үш бағыты айқындалды: мемлекеттік тілдің әлеуметтік-коммуникативтік қызметін кеңейту және нығайту, орыс тілінің жалпы мәдени қызметін сақтау, Қазақстан халқының басқа да тілдерін дамыту. Сондай-ақ осы кезеңде Мемлекет басшысының бастамасы бойынша «Тілдің үш тұғырлылығы» ұлттық мәдени жобасын іске асыру жұмысы басталды.

Бағдарламаны іске асыру қорытындылары Қазақстан Республикасындағы тіл құрылысының келешектен сабақтаc негізін қалады:

- мемлекеттік тілді оқытудың инфрақұрылымы елеулі түрде кеңейді: казак тілінде оқытатын бағабасапалар - 1178 (2001 жылмен салыстырғанда 876-ға өскен), мектептер – 3821 (2001 жылмен салыстырғанда 173-ке артты), 101 мемлекеттік тілді оқыту орталығы құрылды;

- іс қағаздарын жүргізуді мемлекеттік тілге көшіру процесі белсенділіктен іске асырылып келеді (мемлекеттік органдардағы казак тіліндегі құжаттардың үлес салмағы шамамен 67%-ды құрайды);

- мемлекеттік тілді оқытудың әдістемелік базасы әзірлену үстінде (көптеген оқу-әдістемелік кешендер, жалпы таралымы 720 мың дана 10 түрлі сөздік, жалпы таралымы 260 мың дана екі және үштілі 8 салалық сөздік жарық көрді);

- мемлекеттік тілді ментеру процесіне жаңа ақпараттық технологияларды енгізу мақсатында интернет-портал құрылып, тұрақты түрде жанартылып отырады (сервистің 20-дан астам түрі, әлемнің 50 елін қамтитын белсенді тұтынушылар аудиториясы бар);

- мемлекеттік тілдің коммуникативтік қызметі нығайады (мемлекеттік бұқаралық ақпарат құралдарының (бұдан әрі – БАҚ) контентінде казак тіліндегі хабарлардың көлемі, сонымен қатар баспаөзделеті мемлекеттік тілдің үлесі 50%-дан жоғары);

- шетелде тұратын отандастармен мәдени байланыстарды дамыту және нығайту жөніндегі жұмыстар жоспарлы түрде жүргізілуде;

- Қазақстанда тұратын этностардың тілдерін мемлекеттік қолдаудың тілді жүйесі құрылды (жалпы білім беретін 7516 мектептің 1524-і орыс тілінде, 58-і өзбек тілінде, 14-і ұйғыр тілінде, 2-еуі тажік тілінде оқытады, 2097-сі – аралас мектептер; 2261 мектепке дейінгі білім беру мекемесінің 272-сі орыс тілінде, 3-еуі басқа тілдерде оқытады, екі тілде оқытатын мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының саны – 808; этномәдени бірлестіктердің 190 жексенбілік мектебінде 30 этностық топ ана тілін үйренуде; Қазақстандағы 50 театрдың 9-ы аралас тілде, 15-і орыс тілінде, 1-еуі – корей, 1-еуі – неміс, 1-еуі – өзбек және 1-еуі ұйғыр тілдерінде).

в формировании языковой среды посредством создания новых телевизионных каналов, вещающих на государственном языке. Особые возможности в этом плане открываются с внедрением цифрового телерадиовещания.

Также предусмотрено расширение детского и молодежного казахоязычного контента, активное использование потенциала медийной сферы в организации процесса обучения государственному языку через созданные специальные обучающих программ, фильмов.

Важным аспектом также является оказание системной поддержки казахоязычным СМИ через систему государственной поддержки интернет-ресурсов на казахском языке.

Особая роль отводится введению обязательных языковых квалификационных требований, предъявляемых к работникам СМИ как людям, непосредственно формирующим языковую культуру общества.

Вместе с этим в данном направлении предусматриваются меры по развитию государственного языка как языка науки, законодательных актов и новых технологий.

В этом аспекте особо актуальной представляется активное развитие собственной научно-технологической языковой базы на основе традиционных и инновационных подходов.

Организация перевода на казахский язык и издание массовым тиражом энциклопедий, научно-публицистической, деловой, художественной и другой литературы с языка оригинала позволит существенно усилить роль государственного языка как языка современной прикладной науки.

Также на всех уровнях предоставления электронных услуг в рамках «электронного правительства» предполагается активизация применения казахского языка.

Также предусмотрено расширение применения казахского языка в сфере международных коммуникаций, досуга и развлечений.

Необходимость пополнения репертуаров учреждений культуры новым казахоязычным контентом определила задачу организации и проведения конкурсных мероприятий по стимулированию творческого потенциала на создание новых постановок и проектов на государственном языке, в том числе ориентированных на детскую и юношескую аудиторию.

Безусловной необходимостью должно стать широкое использование государственного языка при проведении массовых культурных, спортивных и иных общественных мероприятий.

Государственный язык должен стать основным при проведении международных встреч, оформлении договоров, соглашений и иных международных актов.

Особо актуальной представляется активизация использования потенциала государственного языка при организации этнокультурных мероприятий (посещение культурно-этнографических памятников, скаутинг, летские этногуры и летние этнолагеря).

Показатели результатов:

Доля государственного социального заказа, направленного на

Бағдарламалық мақсаттар:

- 1) мемлекеттік тіл – ұлт бірлігінің басты факторы;
- 2) мемлекеттік тілді көпшіліктің кенінен қолдануына қол жеткізу;
- 3) дамыған тіл мәдениеті – зиялы ұлттың әлеуеті;
- 4) қазақстандықтардың лингвистикалық капиталын дамыту.

Нысаналы индикаторлар:

Мемлекеттік тілді меңгерген ересек тұрғындардың үлесі («Қазгест» бағдарламасы бойынша қазақ тілін білу деңгейін бағалау жүйесі бойынша емтихан тапсырудың нәтижесі бойынша Қазақстан Республикасы азаматтары 2014 жылға қарай – 20%, 2017 жылға қарай – 80%, 2020 жылға қарай – 95 %); мемлекеттік тілді В1 деңгейінде меңгерген мектеп түлектерінің үлесі (2017 жылға қарай – 70%, 2020 жылға қарай – 100%); мемлекеттік бұқаралық ақпарат құралдарындағы қазақ тіліндегі контенттің үлесі (2014 жылға қарай – 53%, 2017 жылға қарай – 60%, 2020 жылға қарай – 70%);

Тұрғындардың ономастикалық комиссиялардың жұмысындағы пешім қабылдау процесін талқылау кезінде қоғамдық қолжетімділік пен ашықтық қағидаларының сақталуына қанағаттанушылық дәрежесі (2014 жылға қарай – 60%, 2017 жылға қарай – 75%, 2020 жылға қарай – 90%);

қазақ тілінің реттелген терминологиялық қорының үлесі (2014 жылға қарай – 20%, 2017 жылға қарай – 60%, 2020 жылға қарай – 100%);

республикадағы орыс тілін меңгерген ересек тұрғындардың үлесі (2020 жылға қарай – 90%);

ұлттық-мәдени бірлестіктер жанындағы ана тілдерін оқытатын курстармен қамтылған этностардың үлесі (2014 жылға қарай – 60%, 2017 жылға қарай – 80%, 2020 жылға қарай – 90%);

республикадағы ағылшын тілін меңгерген тұрғындардың үлесі (2014 жылға қарай – 10%, 2017 жылға қарай – 15%, 2020 жылға қарай – 20%); үш тілді (мемлекеттік, орыс және ағылшын) меңгерген тұрғындардың үлесі (2014 жылға қарай – 10%, 2017 жылға қарай – 12%, 2020 жылға қарай – 15%).

Міндеттер:

- 1) мемлекеттік тілді оқытудың әдіснамасын жетілдіру және стандарттау;
 - 2) мемлекеттік тілді оқытудың инфрақұрылымын дамыту;
 - 3) мемлекеттік тілді оқыту процесін ынталандыру;
 - 4) мемлекеттік тілді қолдану мәртебесін арттыру;
 - 5) мемлекеттік тілге сұранысты арттыру;
 - 6) қазақ тілінің лексикалық қорын жетілдіру және жүйелеу;
 - 7) тіл мәдениетін жетілдіру;
 - 8) коммуникативтік-тілдік кеністіктегі орыс тілінің қызмет етуі;
 - 9) Қазақстандағы тілдік араландылықты сақтау;
 - 10) ағылшын және басқа да шет тілдерін оқыт-үйрену.
- Нәтижелер көрсеткіштері:**

данной работе методов государственно-частного партнерства.

Предполагается также широкое внедрение дистанционного обучения казахскому языку посредством разработки инновационных форм и методик обучения.

Представителям казахской диаспоры за рубежом будет оказываться политико-дипломатическая, методическая и организационная поддержка в изучении родного языка. Также предполагается организация системы аналитической и исследовательской работы по проблемам соотечественников.

Показатели результатов:

количество преподавателей казахского языка, обучаемых в рамках государственного образовательного заказа (ежегодно не менее 500 чел.);

доля мероприятий, направленных на повышение квалификации преподавателей центров обучения казахскому языку, организованных с возможностью удаленного доступа в режиме он-лайн (к 2014 году – 20%, к 2017 году – 50%, к 2020 году – 90%);

доля аккредитованных центров по обучению государственному языку (к 2014 году – 30%, к 2017 году – 70%, к 2020 году – 100%);

рост числа обучающихся в центрах обучения казахскому языку с государственной формой участия (по сравнению с 2009 годом к 2014 году – не менее 30%, к 2017 году – не менее 70%, к 2020 году – 100%);

доля государственных служащих, сертифицированных по программе «Казгест» на знание государственного языка (к 2017 году – 50%, к 2020 году – 100%);

доля сотрудников организаций, предоставляющих государственные услуги, сертифицированных по программе «Казгест» на знание государственного языка (к 2017 году – 50%, к 2020 году – 100%).

Второе направление – популяризация и расширение сферы применения государственного языка.

Цель: «Популяризация широкого применения государственного языка».

Целевые индикаторы:

доля казахоязычного контента в государственных средствах массовой информации (к 2014 году – 53%, к 2017 году – 60%, к 2020 году – 70%).

Алгоритм достижения второй цели предполагает осуществление работы по повышению престижа и расширению сферы применения государственного языка.

1. Повышение престижа употребления государственного языка.

Реализация данной задачи достигается через *формирование и закрепление в общественном сознании престижного образа носителя государственного языка*. Основная роль в этом направлении отводится средствам PR-технологий. Для этого предполагается организация специальной работы по популяризации и пропаганде государственного языка.

На основе разработки разноплановых позитивных образов и моделей с

Максаты: «Мемлекеттік тіл – ұлт бірлігінің басты факторы»

Нысаналы индикаторлар:

Мемлекеттік тілді меңгерген ересек тұрғындардың үлесі («Казгест» бағдарламасы бойынша казак тілін білу деңгейін бағалау бойынша емтихан тапсыру нәтижелері бойынша, Қазақстан Республикасы азаматтары 2014 жылға қарай – 20%, 2017 жылға қарай – 80%, 2020 жылға қарай – 95%); мемлекеттік тілді В1 деңгейінде меңгерген мектеп түлектерінің үлесі (2017 жылға қарай – 70 %, 2020 жылға қарай – 100%).

Бағдарламаның бірінші бағытын іске асыру арқылы Қазақстанның барша азаматтарының мемлекеттік тілді меңгеру жүйесін құру жөніндегі жұмыстарды ұйымдастыру көзделеді. Бұл жүйенің өзетінде ұшқұрамды негіз бар – мемлекеттік тілді оқыту әдіснамасын жетілдіру, оқытудың инфрақұрылымын кеңейту және мемлекеттік тілді меңгеру процесін ынталандыру. Аталған тәсіл бірінші бағыттың үш міндетін айқындайды.

1. Мемлекеттік тілді оқыту әдіснамасын жетілдіру және стандарттау Қазақ тілін оқыту әдіснамасын жетілдіру үшін ең алдымен, оқытудың тиісті стандарттарын жетілдіру және үздіксіз білім беру моделін жасау арқылы мемлекеттік тілді меңгеру деңгейін бағалау жүйесін енгізу қарастырылып отыр.

Келденгейлі стандарт арқылы тілді А1-А2 деңгейлері бойынша қарапайым түрде пайдалану, тілді В1-В2 деңгейлері бойынша өз бетінше пайдалану және тілді С1-С2 деңгейлері бойынша биіктілікпен пайдалану көзделуге тиіс.

Құрылған стандартты жүйенің негізінде мемлекеттік тілді оқытудың әдіснамалық негізін дайындау, оның ішінде мүмкіндігі шектеулі адамдар үшін де әзірлеу көзделеді.

Осы шаралар мемлекеттік тілді бастауыш сыныптарындағы оқушылардың А1 деңгейінде, орта буындағы оқушылардың А2 деңгейінде, мектептің жоғары сынып, сондай-ақ техникалық және кәсіптік білім беру мекемелері оқушыларының В1 деңгейінде, жоғары оқу орны студенттерінің В2 деңгейінде, жоғары оқу орнынан кейін білім алатындардың С1 деңгейінде игеруін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Бұған қоса, тілді меңгеру үлгілерін жетілдіру мен жаңғырту көзделеді. Қазақ тілі толыққанды күнделікті қызметтік және кәсіптік қарым-қатынас тіліне айналуда тиіс.

Үздіксіз білім беру моделі арқылы қазақ тілін оқытудың стандартты негізінде шығармашылық педагогикалық ізденістің және оқытудың жаңа әдістемелерін әзірлеудің тұрақты процесі сөзсіз қажеттілікке айналатын болады.

Қолданыстағы заңнама талпырғына сәйкес қазақ тілі оқытушыларын оқыту және олардың биіктілігін арттыру құрылатын жүйенің қажетті құрамдас бөлігі болып табылады.

Мамандарды жоғары сапалы деңгейде оқыту ісін жүргізіуге ұйымдастырушылық және әдістемелік мүмкіндігі бар ғылыми-білім беру

уровне В1 (к 2017 году – 70%, к 2020 году – 100%).

Реализация первого направления программы предполагает организацию работы по созданию системы овладения государственным языком всеми гражданами Казахстана. В ядре данной системы трехкомпонентная основа – совершенствование методологии обучения государственному языку, расширение инфраструктуры обучения и стимулирование процесса овладения государственным языком. Данный подход определил три задачи первого направления.

1. Совершенствование и стандартизация методологии обучения государственному языку.

Для совершенствования методологии обучения государственному языку предусмотрено, прежде всего, совершенствование соответствующих стандартов обучения и внедрение системы оценки уровня владения государственным языком посредством создания модели непрерывного образования.

Многоуровневый стандарт должен предусматривать элементарное использование языка на уровнях А1-А2, самостоятельное использование языка на уровнях В1-В2 и компетентное использование языка на уровнях С1-С2.

На основе выстроенной стандартизированной системы предполагается разработка методологических основ обучения государственному языку, в том числе для лиц с ограниченными возможностями.

Данные меры позволят обеспечить овладение государственным языком на уровне А1 учащимися начальных классов школы, на уровне А2 учащимися среднего звена, на уровне В1 учащимися старших классов школы, а также учреждений технического и профессионального образования, на уровне В2 студентами высших учебных заведений, на уровне С1 по итогам получения послевузовского образования.

Наряду с этим предусматривается также совершенствование и модернизация образов постижения языка. Казахский язык должен стать языком полноценного каждодневного функционального и профессионального общения.

Безусловной необходимостью станет постоянный процесс творческого педагогического поиска и разработки новых методик обучения на основе стандарта обучения казахскому языку через модель непрерывного образования.

Необходимым компонентом выстраиваемой системы является *повышение квалификации и обучение преподавателей казахского языка в соответствии с требованиями действующего законодательства.*

Ввиду малой численности научно-образовательных центров, имеющих организационные и методологические возможности вести обучение специалистов на качественно высоком уровне, предполагается широкое внедрение дистанционных форм обучения.

2. Развитие инфраструктуры обучения государственному языку.

Вторым необходимым компонентом системы овладения государственным языком всеми гражданами Казахстана является создание

брынтай тегінің (ҰБТ) қажетті және міндетті құрамдас бөлігіне айналуға тиіс.

Қазақ тілін үйренуге мүдделі барлық тұралаарға кенінен мемлекеттік қолдау көрсету көзделген. Осы шаралардың қатарында мемлекеттік тілді оқыту орталықтарының жанынан білім деңгейі бойынша тегін курстар ұйымдастыру, сондай-ақ осы жұмысқа мемлекеттік-жеке серіктестік әдістерін қолдану қарастырылған.

Сонымен қатар, оқытудың инновациялық түрлері мен әдістерін әзірлеу арқылы қазақ тілін қашықтан оқытуды кеңінен енгізу көзделді.

Шетелдегі қазақ диаспорасының өкілдеріне ана тілін меңгеру үшін саяси-дипломатиялық, әдістемелік және ұйымдастырушылық қолдау көрсетілетін болады. Сонымен қатар отандастар мәселелері бойынша сараптамалық және зерттеу жұмыстарының жүйесін ұйымдастыру көзделді.

Нәтижелер көрсеткіштері:

мемлекеттік білім беру тапсырысы шеңберінде оқытылатын қазақ тілі оқытушыларының саны (жыл сайын 500 адамнан кем емес);

он-лайн режимі арқылы қашықтан қол жеткізу мүмкіндігін пайдалана отырып ұйымдастырылған мемлекеттік тілді оқыту орталықтары оқытушыларының біліктілігін арттыруға бағытталған іс-шаралардың үлесі (2014 жылға қарай – 20%, 2017 жылға қарай – 50%, 2020 жылға қарай – 90%);

аккредитеуден өткен мемлекеттік тілді оқыту орталықтарының үлесі (2014 жылға қарай – 30%, 2017 жылға қарай – 70%, 2020 жылға қарай – 100%);

мемлекеттік тілді оқыту орталықтарында қазақ тілін мемлекеттік қатысу тұрғысынан оқытқындар санының өсуі (2009 жылмен салыстырғанда 2014 жылғы өсім 30%-дан кем емес, 2017 жылғы өсім 70%-дан кем емес, 2020 жылға қарай – 100%);

«Қазгест» бардарламасы бойынша мемлекеттік тілді білу сертификатын алған мемлекеттік қызметшілердің үлесі (2017 жылға қарай – 50%, 2020 жылға қарай – 100%);

«Қазгест» бардарламасы бойынша мемлекеттік тілді білу сертификатын алған, мемлекеттік қызмет көрсететін ұйымдардағы қызметкерлердің үлесі (2017 жылға қарай – 50%, 2020 жылға қарай – 100%);

Екінші бағыт – мемлекеттік тілді көпшіліктің қолдануына қол жеткізу және оның пайдаланылу аясын кеңейту

Мақсаты: «Мемлекеттік тілдің көпшіліктің кеңінен қолдануына қол жеткізу»

Нысаналы индикаторлар:

мемлекеттік бұқаралық ақпарат құралдарындағы қазақ тіліндегі контенттің үлесі (2014 жылға қарай – 53%, 2017 жылға қарай – 60%, 2020 жылға қарай – 70%);

Екінші мақсатқа қол жеткізудің алгоритмі арқылы мемлекеттік тілдің бөделін арттыру мен қолданылу аясын кеңейту жөніндегі жұмысты жүзеге асыруды көздейді.

Целевые индикаторы:

Доля взрослого населения, владеющего государственным языком (по результатам сдачи экзамена по системе оценки уровня знания казахского языка граждан Республики Казахстан по программе «Казгест» к 2014 году – 20%, к 2017 году – 80%, к 2020 году – 95%);

доля выпускников школ, владеющих государственным языком на уровне В1 (к 2017 году – 70%, к 2020 году – 100%);

доля казахоязычного контента в государственных средствах массовой информации (к 2014 году – 53%, к 2017 году – 60%, к 2020 году – 70%);

степень удовлетворенности населения работой ономастических комиссий в части соблюдения принципов прозрачности и общественного доступа к обсуждению процесса принятия решения (к 2014 году – 60%, к 2017 году – 75%, к 2020 году – 90%);

доля упорядоченного терминологического фонда казахского языка (к 2014 году – 20%, к 2017 году – 60%, к 2020 году – 100%);

доля взрослого населения республики, владеющего русским языком (к 2020 году – 90%);

доля этносов, охваченных курсами по обучению родному языку при национально-культурных объединениях (к 2014 году – 60%, к 2017 году – 80%, к 2020 году – 90%);

доля населения республики, владеющего английским языком (к 2014 году – 10%, к 2017 году – 15%, к 2020 году – 20%);

доля населения, владеющего тремя языками (государственным, русским и английским) (к 2014 году – 10%, к 2017 году – 12%, к 2020 году – до 15%).

Задачи:

1) совершенствование и стандартизация методологии обучения государственному языку;

2) развитие инфраструктуры обучения государственному языку;

3) стимулирование процесса обучения государственному языку;

4) повышение престижа употребления государственного языка;

5) повышение востребованности государственного языка;

6) усовершенствование и систематизация лексического фонда казахского языка;

7) совершенствование языковой культуры;

8) функционирование русского языка в коммуникативно-языковом пространстве;

9) сохранение языкового многообразия в Казахстане;

10) изучение английского и других иностранных языков.

Показатели результатов:

количество преподавателей казахского языка, обучаемых в рамках государственного образовательного заказа (ежегодно не менее 500 чел.);

доля мероприятий, направленных на повышение квалификации преподавателей центров обучения казахскому языку, организованных с возможностью удаленного доступа в режиме он-лайн (к 2014 году – 20%, к

Үкіметтік емес сектор мен масс-медиа әлеуеті мемлекеттік тілді қолдану саласындағы жағымсыз аспектілерді қоғамдық айыптау тетіктерін қалыптастыру жөніндегі жұмыстың негізгі ресурсына айналуға тиіс.

2. Мемлекеттік тілге сұранысты арттыру

Қойылған мақсатқа қол жеткізудің екінші міндеті мемлекеттік тілдің қолданылу аясын кеңейту, қоғамның тыным-тіршілігінің барлық саласына кіріктіру болып табылады.

Осы бағытта мемлекеттік тілде хабар тарататын жана телевизиялық арналар құру арқылы *милдік ортаны қалыптастыруды* БАҚ-тың рөлін *күшейтуге* ерекше назар аударылып отыр. Бұл ретте пирфильк телеардио хабарларын таратуды енгізу арқылы абырқаша мүмкіндіктер ашылады.

Сондай-ақ бағалар мен жастарға арналған қазақ тіліндегі контентті кеңейту, арнайы оқыту бағдарламаларын жасап, фильмдер түсіру арқылы мемлекеттік тілді оқыту процесін ұйымдастыруда медиялық саланың әлеуетін бәсеңді пайдалану көзделеді.

Сондай-ақ қазақ тіліндегі интернет-ресурстарды мемлекеттік қолдау жүйесі арқылы қазақ тілді БАҚ-тарға жүйелі қолдау көрсету де маңызды аспект болып саналады.

Қоғамдағы тіл мәдениетін тікелей қалыптастыратын адамдар ретінде БАҚ қызметкерлеріне қойылатын міндетті тілдік бйіктілік талаптарын енгізу ерекше рөлге ие болады.

Сонымен бірге, аталған бағытта мемлекеттік тілді *ғылым, зандылық, актилер және жолға технологиялар* тілі ретінде дамыту шаралары көзделеді.

Осы ретте дәстүрлі және инновациялық тәсілдер негізінде өзіндік ғылыми-технологиялық тілдік базаны қарқынды дамыту барынша өзекті болып саналады.

Энциклопедияларды, ғылыми-публицистикалық, іскерлік, көркем және басқа да әдебиеттерді түпнұсқа тілінен қазақ тіліне аудару ісін ұйымдастыру және көп таралыммен шығару мемлекеттік тілдің қазіргі қолданбалы ғылым тілі ретіндегі рөлін барынша күшейтуге мүмкіндік береді.

Сонымен бірге, «электрондық үкімет» шеңберінде электрондық қызмет көрсетудің барлық деңгейінде қазақ тілінің қолданылуын жандандыра түсу көзделеді.

Қазақ тілінің халықаралық қарым-қатынас, демалыс және ойын-сауық саласында қолданылуын кеңейте түсу де көзделіп отыр.

Мәдениет мекемелерінің репертуарларын қазақ тіліндегі жана контентпен толықтыру қажеттілігі мемлекеттік тілдегі жана қойылымдарды және жобаларды, оның ішінде бағалар мен жасөспірім көрсенділер аудиториясына лайықталған шығармаларды туындату үшін шығармашы әлеуетті ынталандыруға арналған конкурстық шараларды ұйымдастыру және өткізудің міндеттерін айқындап берді.

Бұқаралық мәдени, спорт және басқа да көпшілік шараларды өткізген кезде мемлекеттік тілді кенінен қолдану сөзсіз қажеттілікке айналуға тиіс.

Казахстан «О языках» и утверждением Государственной программы функционирования и развития языков на 1998–2000 годы начинается формирование правовой основы языкового строительства в основных сферах общественной жизни.

2001–2010 годы – в рамках реализации Государственной программы функционирования и развития языков на десятилетний период стратегия языкового строительства определялась тремя направлениями: расширение и укрепление социально-коммуникативных функций государственного языка, сохранение общекультурных функций русского языка, развитие других языков народа Казахстана. Также в этот период по инициативе Главы государства начата реализация Национального культурного проекта «Триединство языков».

Итоги реализации Программы заложили основу последующего языкового строительства в Республике Казахстан:

- существенно расширена инфраструктура обучения государственному языку: детских садов с казахским языком обучения – 1178 (рост с 2001 года на 876), школ – 3821 (рост с 2001 года на 173), создан 101 центр обучения государственному языку;

- активно реализуется процесс перевода делопроизводства на государственный язык (удельный вес документов на казахском языке в государственных органах составляет порядка 67%);

- ведется разработка методической базы обучения государственному языку (выпущены многоуровневые учебно-методические комплексы, 10 видов словарей общим тиражом 720 тысяч экземпляров, 8 отраслевых двух- и трехязычных словарей общим тиражом 260 тысяч экземпляров);

- в целях внедрения новых информационных технологий в процесс изучения государственного языка создан и постоянно обновляется интернет-портал (свыше 20 видов сервисов, активная пользовательская аудитория из 50 стран мира);

- укрепляется коммуникативная функция государственного языка (в контенте государственных средств массовой информации (далее – СМИ) объем вещания на казахском языке в электронных СМИ, а также доля государственного языка в печатных СМИ составляет свыше 50%);

- ведется планомерная работа по развитию и укреплению культурных связей с соотечественниками, проживающими за рубежом;

- создана эффективная система государственной поддержки языков этносов, проживающих в Казахстане (из 7516 общеобразовательных школ 1524 с русским, 58 с узбекским, 14 с уйгурским, 2 с таджикским языками обучения, 2097 школ – смешанные; из 2261 дошкольных учреждений 272 с русским, 3 с другими языками обучения; 808 детских учебных заведений с двумя языками обучения; в 190 воскресных школах этнокультурных объединений изучаются родные языки 30 этнических групп; из 50 казахстанских театров 9 смешанных, 15 русских, 1 корейский, 1 немецкий, 1 узбекский и 1 уйгурский).

Логика языкового строительства в предстоящий десятилетний период

Терминологиялық лексиканы бірлесімді, терминологиялық қорды толықтыру жөніндегі міндет өте өзекті болып саналады.

Қазақ терминологиясын жүйелеу жөніндегі жаңа талаптарды өзгерту, терминдерді және атауларды негізгі қатталарға, қазақ тілінің жазу нормаларына сәйкес ретке келтіру жұмыстары қажетті шаралар болып есептеледі.

Аталған жұмыс әлемдік тәжірибені, туыстас тілдердің үлгілерін, халықаралық терминдерді және терминологиялық атауларды пайдалану арқылы, сондай-ақ жандан бекітілген терминдерді бұқаралық ақпарат құралдарында пайдалану жиілігіне тұрақты мониторинг жасау жағдайында жүргізілуі тиіс.

Терминологиялық қорды жаңа терминдермен жанарту тілдік тарихи мұраны қайта жанғыртулық, сондай-ақ терминтану мен терминография жөніндегі арнайы жұмыстарды жүргізуді талап етеді.

Сонымен қатар салалық терминологияның бірыңғай электрондық базасын құрып, қазақ терминологиясының жалпы қорын жасап, веб-сайттар мен порталдарға орналастыру көзделеді.

Сондай-ақ үздіксіз тілдік өзгерістер процесін тіркеп отыратын, тілінің лексикалық және грамматикалық құрылысын сипаттайтын жүйе құру қажеттілігі де өте өзекті болып табылады.

Тілдерді қолдану сапасындағы зандардың сақталуына бақылауды күшейту ұсынылып отырған жүйенің негізгі құрамдас бөліктерінің бірі болуға тиіс.

Осы жұмыс аясында құқықтық оқылықтарды жою және тіл туралы заңнаманы бұзғаны үшін жауапкершілікті күшейту тұрғысынан нормативтік құқықтық базаны жетілдіру талап етіледі.

Көрнекі және жарнамалық ақпарат құралдарында қазіргі қазақ әдеби тілінің тиісінше қолданылуын бақылауды күшейту де қажетті шаралар қатарына жатады.

2. Тіл мәдениетін жетілдіру

Қазақстандықтардың тіл мәдениетінің деңгейін көтерудің қажетті құрамдас бөлігі *сейлеу мәдениетін дамыту* болуға тиіс.

Айтыстар, мұшәйра, пікірталас турнирлерін және жырарулар мен жыршылар конкурстарын ұйымдастыру және өткізу осы бағыттағы негізгі шаралар болып табылады.

Қазық жазуын одан әрі жетілдіру сауаттылықты арттыруға бағытталған конкурстық іс-шаралар кешенін ұйымдастыру және өткізу арқылы іске асырылатын болады. Сонымен бірге мемлекеттік тіл мәселесімен айналысатын мерзімді бағана басқалықтардың мемлекет тарапынан қолдау талап етіледі.

Сонымен қатар, ақпараттық-анықтамалық электрондық тілдік қызметті құру және одан әрі дамыту, электронды, қосымша құралдарды ұйымдастыру арқылы мемлекеттік тілдерді іскери ресми жазба дағдыларын үйрету жүйесін ұйымдастыру жоспарланып отыр.

русским языком (к 2020 году – 90%); доли этносов, охваченных курсами по обучению родному языку при национально-культурных объединениях (к 2014 году – 60%, к 2017 году – 80%, к 2020 году – 90%); доли населения Республики, владеющего английским языком (к 2014 году – 10%, к 2017 году – 15%, к 2020 году – 20%); доли населения, владеющего тремя языками (государственным, русским и английским) (к 2014 году – 10%, к 2017 году – 12%, к 2020 году – до 15%)

Источники и объемы финансирования

На реализацию Программы в 2011–2020 годах будут направлены средства республиканского и местных бюджетов, а также другие средства, не запрещенные законодательством Республики Казахстан. Общие затраты из государственного бюджета на реализацию первого этапа Программы составят 19 134 946 тыс. тенге. Объем финансирования Программы на 2011–2020 годы будет уточняться при формировании республиканского и местных бюджетов на соответствующие финансовые годы в соответствии с законодательством Республики Казахстан

Введение

Государственная программа развития и функционирования языков на 2011–2020 годы (далее – Программа) разработана в соответствии со статьями 7 и 93 Конституции Республики Казахстан; Законом Республики Казахстан от 11 июля 1997 года «О языках в Республике Казахстан»; Концепцией расширения сферы функционирования государственного языка, повышения его конкурентоспособности на 2007–2010 годы, утвержденной постановлением Правительства Республики Казахстан от 21 ноября 2007 года № 1122; Стратегическим планом развития Республики Казахстан до 2020 года, утвержденным Указом Президента от 1 февраля 2010 года № 922; Указом Президента Республики Казахстан от 19 марта 2010 года № 957 «Об утверждении Перечня государственных программ»; пунктом 3 Плана мероприятий по реализации поручений Президента Республики Казахстан Назарбаева Н.А., данных на XV сессии Ассамблеи народа Казахстана, Доктриной национального единства.

Программа, рассчитанная на десять лет реализации, основана на анализе сложившегося в стране языкового строительства, учитывает мнения и рекомендации экспертного сообщества, занимающегося проблемами языков.

және халықаралық тәжірибені, заманауи технологияларды пайдалану жоспарланады.

Бұған қоса, этностардың тілдерін сақтау және мәдениеттері өзара байланы үшін қажетті жағдайлармен қамтамасыз ету көзделеді. Көнінен ақпараттық қолдау арқылы мәдени-көпшілік іс-шараларды ұйымдастыру, этностардың тарихи және қазіргі заманғы жазба мұрасын сақтаулы қамтамасыз ету жұмыстары қажетті шаралар қатарына жатады.

Халықтың шығармашылық тұрғыдан өсуіне жағрафикалық этностардың мәдени және шығармашылық мүмкіндіктерін одан әрі іске асыру арқылы жоспарланады.

3. Ағылшын және басқа да шет тілдерін оқыту-үйрену

Қазақстандықтардың лексикалық капиталының негізгі құрамдас бөліктерінің бірі іскерлік және халықаралық қарым-қатынас құралы ретіндегі шет тілдері болып табылады.

Осы міндеттің аясында шет тілдерін оқыту процесінің ауқымды білім беру кеңістігін сақтау көзделіп отыр.

Шет тілдік мәдениетпен өзара іс-қимыл жасау мақсатында халықаралық ынтымақтастықты кеңейту арқылы үкіметаралық келісімдер аясындағы мәдени-көпшілік іс-шаралар – Шет мемлекеттердің мәдениет күндерін, көрмесер өткізу, көркем және деректі фильмдерді түпнұсқа тілінде көрсету көзделеді.

Нәтижелер көрсеткіштері:

ана тілдерін үйретуге арналған әдістемелік көмекпен қамтылған ұлттық-мәдени бірлестіктері бар этностардың үлесі (2014 жылға қарай – 20%, 2017 жылға қарай – 60%, 2020 жылға қарай – 100%);

ортаалықтардың жалпы санына шаққанда ағылшын және басқа да шет тілдерін үйрету қызметін ұсынатын, тілдерді оқытатын мемлекеттік орталықтардың үлесі (2014 жылға қарай – 50%, 2017 жылға қарай – 75%, 2020 жылға қарай – 100%).

Бағдарламаны іске асыру кезеңдері

Бағдарламаны іске асыру үш кезеңде жүзеге асырылады.

Бірінші кезеңде (2011 – 2013 жылдар) тілдерді одан әрі дамыту мен қолданудың нормативтік-құқықтық және әдіснамалық базасын жетілдіруге бағытталған кешенді шаралар өткізу көзделеді.

Мәселен, бірінші кезеңнің аясында мемлекеттік тілді оқыту стандарттарын жетілдіру, қазақ тілін оқыту орталықтарын аккредиттеудің және олардың қызметін рейтингтік бағалау ісін құқықтық негізін әзірлеу жұмыстарын жүзеге асыру қарастырылады.

Бұған қоса, әкімшілік-аумақтық бірліктердің атауларын жүзеге асыру, қамтамасыз ету мәселесі бойынша ономастика саласындағы, терминологиялық лексиканы біріздендіру мәселесі бойынша терминология саласындағы, сондай-ақ антропонимикалық атаулар мен көрнекі ақпаратты

Паспорт Программы

Наименование Программы Государственная программа развития и функционирования языков в Республике Казахстан на 2011–2020 годы

2011 – 2020 жылдарға арналған Бүгінгі таңдағы қаржыландыру көлемі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тиісті қаржы жылына арналған республикалық және жергілікті бюджеттерді қалыптастыру кезінде нақтыланатын болады.

Основание для разработки

Программа разработана в соответствии со статьями 7, 93 Конституции Республики Казахстан; Законом Республики Казахстан от 11 июля 1997 года «О языках в Республике Казахстан»; Стратегическим планом развития Республики Казахстан до 2020 года, утвержденным Указом Президента Республики Казахстан от 1 февраля 2010 года № 922; Указом Президента Республики Казахстан от 19 марта 2010 года № 957 «Об утверждении Перечня государственных программ»; пунктом 3 Плана мероприятий по реализации поручений Президента Республики Казахстан Назарбаева Н.А., данных на XV сессии Ассамблеи народа Казахстана; Доктриной национального единства; Концепцией расширения сферы функционирования государственного языка, повышения его конкурентоспособности на 2007–2010 годы, утвержденной постановлением Правительства Республики Казахстан от 21 ноября 2007 года № 1122

Государственный орган, ответственный за разработку Программы

Министерство культуры Республики Казахстан

Государственные органы, ответственные за реализацию Программы

Центральные и местные исполнительные органы

Цель Программы

Гармоничная языковая политика, обеспечивающая полномасштабное функционирование государственного языка как важнейшего фактора укрепления национального единства при сохранении языков всех этносов, живущих в Казахстане

сәйкестендіруді жүзеге асыру мәселесі бойынша антропонимика саласындағы нормативтік құқықтық базаны жетілдіру көзделеді.

Сонымен қатар, құқықтық оқылдықтарды жою мен тіл туралы заңнаманың бұзылғаны үшін жауапкершілікті күшейту тұрғысынан нормативтік құқықтық базаны жетілдіру көзделеді.

Осы кезеңде мемлекеттік тілді көпшіліктің көңінен қолдануына қол жеткізетін, Қазақстанда тұрағын этностардың тілдерін сақтауға және оқып-үйренуге қолайлы жағдайлар жасайтын ұйымдастырушылық-практикалық шаралар кешені, сондай-ақ нәтижелердің тиімділігіне мониторинг жүргізу жүйесін енгізу көзделеді.

Екінші кезең (2014 – 2016 жылдар) аясында мемлекеттік тілді оқып-үйрену және қолдану саласында, сондай-ақ тілдік араландықты сақтауда жаңа стандарттар, технологиялар мен әдістерді енгізу жөніндегі практикалық шаралар кешенін іске асыру қарастырылды. Сонымен қатар, осы кезеңде Мемлекеттік тілді оқыту орталықтарын аккредиттеу ісін жүргізу, сондай-ақ олардың қызметіне рейтингтік бағалауды енгізу жұмыстары басталды.

Мемлекеттік тілді меңгеруді ынталандыру жүйесін құру жөніндегі жұмысты ұйымдастыру – мемлекеттік қызметшілердің, халыққа қызмет көрсету және мемлекеттік қызметтер көрсету саласы қызметкерлерінің мемлекеттік тілді меңгеруі жөніндегі міндетті төменгі талаптарды енгізу көзделеді. Бұған қоса, мемлекеттік тілді көпшіліктің кеңінен қолдануына қол жеткізу жөніндегі жұмыс жалғасатын болады.

Тілдерді қолдану саласындағы заңнаманың сақталуын бақылауды күшейтумен қатар, әзірленген нормативтік құқықтық базаның негізінде қазақ тілінің терминологиялық қорын ретке келтіру, ономастикалық кеністікті жүйелендіріп қамтамасыз ету жөніндегі жұмыстар басталатын болады.

Бағдарламаның *үшінші кезеңінде (2017 – 2020 жылдар)* мемлекеттік тілді меңгеру дәрежесін бақылау тетіктерін енгізу жұмысын ұйымдастыру көзделеді.

Сонымен қатар, қоғамдық өмірдің барлық саласында мемлекеттік тілге қажеттілік болуына, оның басқа тілдердің тұғырын одан әрі сақтау жағдайындағы тиісінше қолданылу саласына және меңгерілу деңгейіне жүйелі мониторинг жүргізу көзделеді.

Бұған қоса, ономастика, терминология, мемлекеттік тілді көпшіліктің қолдануына қол жеткізу, сондай-ақ толерантты тілдік ортаны сақтау жөніндегі жұмыстар жалғасатын болады.

Қажетті ресурстар

2011 – 2020 жылдары Бағдарламаны іске асыруға республикалық және жергілікті бюджеттердің қаражаты, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбаған басқа да қаражаттар жұмсалатын болады.

Бағдарламаның бірінші кезеңін іске асыруға арналған мемлекеттік бюджеттің жалпы шығыны 19 134 946 мың теңгені құрайды.

Задачи

Совершенствование и стандартизация методологии обучения государственному языку; развитие инфраструктуры обучения государственному языку; стимулирование процесса обучения государственному языку; повышение престижа употребления государственного языка; повышение востребованности государственного языка; усовершенствование и систематизация лексического фонда казахского языка; совершенствование языковой культуры; функционирование русского языка в коммуникативно-языковом пространстве; сохранение языкового многообразия в Казахстане; изучение английского и других иностранных языков

Срок реализации

2011–2020 годы
первый этап: 2011–2013 годы
второй этап: 2014–2016 годы
третий этап: 2017–2020 годы

Целевые индикаторы

Увеличение:

доли взрослого населения, владеющего государственным языком (по результатам сдачи «Кажесту»: к 2014 году – 20%, к 2017 году – 80%, к 2020 году – 95%);
доли выпускников школ, владеющих государственным языком на уровне В1 (к 2017 году – 70%, к 2020 году – 100%);
доли казахоязычного контента в государственных средствах массовой информации (к 2014 году – 53%, к 2017 году – 60%, к 2020 году – 70%);
степени удовлетворенности населения работой ономастических комиссий в части соблюдения принципов прозрачности и общественной доступности обслуживания процесса принятия решения (к 2014 году – 60%, к 2017 году – 75%, к 2020 году – 90%);
доли упорядоченного терминологического фонда казахского языка (к 2014 году – 20%, к 2017 году – 60%, к 2020 году – 100%);
доли взрослого населения республике, владеющего

Төгерітпеші тілдік ортаны сақтау қажеттілігі тіл мәдениетін жетілдіру жөніндегі міндеттердің өзегіне айналып отырғанына дау жоқ. Жұртшылықты, мәдениет және өнер қайраткерлерін, БАҚ өкілдерін кеңінен тарта отырып, Мемлекеттік тіл күнін ұйымдастыру және өткізу, түркі жазбаларына арналған шаралар кешенін ұйымдастыру, сондай-ақ тіл мәдениетін насихаттауға бағытталған шараларды өткізу дәстүрін жылғыстыру жұмыстары қажетті шаралар қатарына жатады.

Нәтижелер көрсеткіштері:

көрнекі акпараттық пайдаланылуын бақылаудың өңірлерді қамту дәрежесі (2014 жылға қарай – 30%, 2017 жылға қарай – 50%, 2020 жылға қарай – 100%);

тұрғындардың терминологиялық комиссиялардың жұмысындағы шешім қабылдау процесін талқылау кезінде қоғамдық қолжетімділік пен ашықтық қағидаларының сақталуына қанағаттанушылық дәрежесі (2014 жылға қарай – 60%, 2017 жылға қарай – 75%, 2020 жылға қарай – 100%);

Төртінші бағыт – лингвистикалық капиталды дамыту үшін қолыңыз жағдайлар жасау

Мақсаты: «Қазақстандықтардың лингвистикалық капиталын дамыту»

Нысаналы индикаторлар:

республикадағы орыс тілін меңгерген ересек тұрғындардың үлесі (2020 жылға қарай – 90%);

ұлттық-мәдени бірлестіктер жанындағы ана тілдерін оқытатын курстармен қамтылған этностардың үлесі (2014 жылға қарай – 60%, 2017 жылға қарай – 80%, 2020 жылға қарай – 90%);

республикадағы арғылшын тілін меңгерген тұрғындардың үлесі (2014 жылға қарай – 10%, 2017 жылға қарай – 15%, 2020 жылға қарай – 20%);

үш тілді (мемлекеттік, орыс және арғылшын) меңгерген тұрғындардың үлесі (2014 жылға қарай – 10%, 2017 жылға қарай – 12%, 2020 жылға қарай – 15%).

1. Коммуникативтік-тілдік кеністіктегі орыс тілінің қызмет етуі

Төртінші бағытта іске асыру арқылы Қазақстанның коммуникативтік-тілдік кеністігінде орыс тілінің қатысуын қамтамасыз ету жөніндегі жүйелі жұмыстарды ұйымдастыру көзделеді.

Мұның аясында орыс тілін оқыту жүйесін оқу-әдістемелік және зиякерлік тұрғыдан одан әрі қамтамасыз ету, сондай-ақ оқытушы кадрларды кәсіптік тұрғыдан оқыту жөніндегі жұмыс жалғазатын болады.

Орыс тілінің қолданылуын ағпараттық қолдауға Қазақстанның акпараттық кеністігінде орыс тілін пайдалануды қамтамасыз ету арқылы қол жеткізілетін болады.

2. Қазақстандағы тілдік араландықты сақтау

Осы міндет аясында, ең алдымен, Қазақстанда тұратын этнос өкілдерінің ана тілдерін оқытуға жағдай жасау көзделеді. Бұл үшін жекеменшік мектептерге оқу-әдістемелік көмек көрсету, сондай-ақ ана тілдерін оқыту кезінде тілді білетін тәжірибелі педагог мамандарды тарту

При разработке Программы был изучен опыт правового регулирования вопросов, связанных с реализацией государственной языковой политики свыше 30 зарубежных стран.

Данный документ является нормативно-организационной основой решения актуальных проблем в сфере функционирования и развития языков и создания условий для полномасштабного применения государственного языка во всех сферах общественной жизни.

Как отметил Глава государства Назарбаев Н.А.: «Мы должны приложить все усилия для дальнейшего развития казахского языка, который является главным фактором объединения всех казахстанцев. В то же время необходимо создать благоприятные условия, чтобы представители всех проживающих в стране народов могли свободно говорить, обучаться на родном языке, развивать его».

В Доктрине национального единства государственной язык определен ключевым приоритетом, главным фактором духовного и национального единства. Ожидание им должно стать долгом и обязанностью каждого гражданина Казахстана, стимулом, определяющим личную конкурентоспособность и активное участие в общественной жизни.

Намеченные в Программе цели и задачи реализуются через План мероприятий, разрабатываемый уполномоченным государственным органом на весь период реализации Программы и утверждаемый постановлением Правительства Республики Казахстан.

Все мероприятия, предусмотренные Программой, основаны на приоритетности развития государственного языка как важнейшего фактора укрепления национального единства и направлены на полноценное удовлетворение духовно-культурных и языковых потребностей граждан. Все мероприятия Программы выстроены в строгом соответствии со статьей 7 Конституции и постановлением Конституционного Совета Республики Казахстан от 23 февраля 2007 года № 3.

Успешность реализации Программы будет обеспечена путем совершенствования необходимой нормативно-правовой базы, интеграции основных программных мер в стратегические планы государственных органов при обеспечении эффективности реализации запланированных мероприятий.

Вместе с тем для достижения практических результатов данных мероприятий необходимы совместные усилия всех государственных органов и хозяйствующих субъектов республики, в том числе национальных компаний и финансовых организаций.

Анализ текущей ситуации

Создание оптимального солидингвистического пространства в независимом Казахстане выстраивается путем поэтапной реализации языковой политики.

1997–2000 годы – с принятием в 1997 году Закона Республики

Халықаралық кездесулер өткізіп, шарттарды, келісімдерді және өзге де халықаралық актілерді ресімдеу кезінде мемлекеттік тіл негізгі тіл болуға тиіс.

Этнотуристік іс-шараларды (мәдени-этнографиялық ескерткіштерге сахақ, сқаутині, балаларды этносахақтарды және жазғы этнологияларды) ұйымдастырған кезде мемлекеттік тілдің әлеуетін белсенді пайдалану өте өзекті болып саналады.

Нағижелер көрсеткіштері:

мемлекеттік тілді көпшіліктің қолдануына қол жеткізуге бағытталған мемлекеттік әлеуметтік тапсырыстың үлесі (жыл сайынғы мемлекеттік әлеуметтік тапсырысты іске асыруға бөлінетін қаражаттың жалпы көлемінің 10%-ынан кем емес);

мемлекеттік БАҚ аярында мемлекеттік тілдегі жаңа телевизиялық жобалар санының өсуі (жыл сайынғы телевизиялық жобалардың жалпы санының – 10%-ы);

мемлекеттік тілде шығатын баспасөзді қолдануға бағдарланған мемлекеттік ақпараттық тапсырыстың үлесі (жыл сайын 50% -дан кем емес).

Үшінші бағыт – қазақстандықтардың тіл мәдениетінің деңгейін арттыру

Мақсаты: «Дамылған тіл мәдениеті – зиялы ұлттың әлеуеті»

Намәналы индикаторлар:

тұрғындардың ономастикалық комиссиялардың жұмысындағы шешім қабылдау процесін талқылау кезінде қоғамдық қолжестімділік пен ашықтық қағидаларының сақталуына қанағаттанушылық дәрежесі (2014 жылға қарай – 60%, 2017 жылға қарай – 75%, 2020 жылға қарай – 90%);

қазақ тілінің реттелген терминологиялық қорының үлесі (2014 жылға қарай – 20%, 2017 жылға қарай – 60%, 2020 жылға қарай – 100%).

1. Қазақ тілінің лексикалық қорын жетілдіру және жүйелеу

Аталған бағытты іске асыру арқылы ең алдымен, *әкімшілік-құжаттық бірліктердің атауларын жүзеге келтіруі қамтамасыз ету* көзделеді.

Ономастика саласындағы жұмысты жетілдіру арқылы, ең алдымен, ономастикалық жұмыстарды жүргізген кезде ашықтық қағидаларын енгізу, қоғамдық пікірді ескеру, шешімдерді қабылдау процесіне азаматтық қоғам институттарын және бұқаралық ақпарат құралдарын кенінен тарту көзделеді.

Бұл нағижеге қол жеткізу үшін ономастика саласындағы нормативтік құқықтық базаны жетілдіре түсу, сондай-ақ географиялық объектілердің атауларын мемлекеттік тілде жазу, оны орыс және басқа да тілдерде транслитерациялаудың ережелерін әзірлеу талап етіледі.

Антропонимикалық атауларды және көрнекі ақпараттарды сәйкестендіруі жүзеге асыру мемлекеттік тілде антропонимикалық белгілерді жазу мен сәйкестендіру жөніндегі бірінші талаптарды әзірледі, сондай-ақ көрнекі ақпаратты көркем ресімдеу туралы нормативтік құқықтық базаны жетілдіруді талап етеді.

(2011–2020 жыл) обусловлена наличием ряда проблемных аспектов.

Неравномерный уровень владения государственным языком в обществе. Данный проблемный аспект напрямую связан с отсутствием единой методологии и стандартов обучения государственному языку, единых стандартов деятельности инфраструктуры обучения, системы стимулирования и мониторинга процесса овладения государственным языком, низким уровнем подготовки преподавателей и специалистов казахского языка.

Недостаточное внедрение государственного языка в социально-коммуникативное пространство страны. Проблемные вопросы в данном направлении связаны, прежде всего, с расширением сфер активного применения государственного языка в области международных коммуникаций, досуга и развлечений, его развития в качестве языка закона, науки и новых технологий. Наряду с этим проблемным является важнейший нерешенный вопрос повышения престижа его употребления, популяризации государственного языка как семейной ценности, а также существование ряда негативных мифов и стереотипов в языковой сфере.

Смещение языковой культуры казахистического общества. В указанном аспекте дальнейшее развитие лингвистического пространства существенно затруднено проблемами в сфере терминологии, антропонимики и ономастики, необходимостью совершенствования культуры речи и письменности, а также создания толерантной языковой среды.

Необходимость сохранения и укрепления лингвистического капитала Казахстана. В данном аспекте существует блок проблем, связанных с сохранением уровня владения русским языком как конкурентного преимуществва Казахстана, созданием условий для развития языков этносов, формирующих языковое многообразие культуры Казахстана, и изучением английского и других иностранных языков как средства делового международного общения.

Приоритетная необходимость решения данных проблем и совершенствования нормативно-правовой базы обусловили следующие цели и задачи Программы.

Цели, задачи, целевые индикаторы и показатели результатов реализации Программы

Главная цель Программы – гармоничная языковая политика, обеспечивающая полномасштабное функционирование государственного языка как важнейшего фактора укрепления национального единства при сохранении языков всех этносов, живущих в Казахстане.

Программные цели:

- 1) государственной язык – главный фактор национального единства;
- 2) популяризация широкого применения государственного языка;
- 3) развитая языковая культура – потенциал интеллектуальной нации;
- 4) развитие лингвистического капитала Казахстана.

1. Мемлекеттік тілді қолдану мәртебесін арттыру

Бұл міндетті іске асыруға қоғамдық санада мемлекеттік тілде сөйлеушінің беделді бейнесін қалыптастыру және орнықтыру арқылы қол жеткізіледі. Осы бағыттағы негізгі рөлге РР-технологиялар ие болады. Бұл үшін мемлекеттік тілді көпшіліктің қолдануына қол жеткізу және насихаттау жөніндегі арнайы жұмыстарды ұйымдастыру көзделеді.

Нысаналы аудиториялардың негізгі ерекшеліктерін ескере отырып, бірқатар үлгі тұтарлық бейнелер мен моделдерді әзірлеу негізінде мемлекеттік тілде сөйлеушінің беделді бейнесін қалыптастыру жөніндегі жұмысқа табысқа жеткен, мәртебесі тұнғанарды, оның ішінде мемлекеттік және басқа да тілдерді білетін өзге ұлт өкілдерін тарту көзделеді.

Аталған жұмыстар жийінтығы, сондай-ақ мемлекеттік тілде сөйлеушінің беделді бейнесін қалыптастыру процесіне мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс тетігі мен мемлекеттік акпараттық тапсырыс негізінде бұқаралық акпарат құралдары арқылы үкіметтік емес сектордың шығармашыл әлеуетін тартуды талап етеді.

Жоспарланып отырған шаралар қатарында Интернетті қоса алғанда, БАҚ-тың барлық түрінде мемлекеттік тілді көпшіліктің қолдануына қол жеткізетін үлгі тұтарлық бейнелерді медиялық ротациялау, көпшілікке арналған мерейімді басқылмаларды шығаруды, негізгі нысаналы аудиториялар үшін көрнекі және имидждік өнімдер шығара отырып, көрнекі үлгі құралдарының РР іс-шаралар кешенін ұйымдастыруды қамтамасыз ету.

Мемлекеттік тілді көпшіліктің қолдануына қол жеткізу жөніндегі жұмысқа бірлескен акциялар өткізу арқылы мемлекеттік-жекеше серіктестік әдістерін тарту көзделеді.

Мемлекеттік тілді отбасы құндылығы ретінде көпшіліктің қолдануына қол жеткізу атыған жүйенің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Қазақ тілінде сөйлетіні, оның ішінде ұлты қазақ емес танымал отбасылардың және шетел диаспорасы өкілдерін РР жұмысына тарту арқылы мемлекеттік тілді отбасындағы қарым-қатынас типі ретінде көпшіліктің қолдануына қол жеткізу жөнінде ауқымды науқан ұйымдастыру көзделеді.

Сонымен қатар қоғамдық пікір көшбасшыларын тарты отырып, акпараттық-идеологиялық сипаттағы шаралар кешенін – акпараттық және қоғамдық науқандар, ірі қоғамдық қозғалыстар, акциялар мен жобалар ұйымдастыру талап етіледі.

Қоғамдық пікірді қаптаптастыру жөніндегі жұмыстардың маңызды элементінің бірі – мемлекеттік тілді қолдану мәселелеріндегі ұнамсыз *материалдарды бейтараптандыру* көзделеді.

Осы бағыттағы жұмыс мемлекеттік тілді пайдалану мен қолдану саласындағы ұнамсыз таптардың пікірлерді алдын ала анықтау жөнінде зерттеу-талдау қызметін жүргізу, қажетті шаралар кешенін аяққандық арқылы жоюға қойылады.

2017 году – 50%, к 2020 году – 90%);

доля аккредитованных центров обучения казахскому языку (к 2014 году – 30%, к 2017 году – 70%, к 2020 году – 100%);

рост числа обучающихся в государственных центрах обучения казахскому языку (по сравнению с 2009 годом к 2014 году – не менее 30%, к 2017 году – не менее 70%, к 2020 году – 100%);

доля государственных служащих, сертифицированных по системе оценки уровня знания казахского языка граждан Республики Казахстан по программе «Казгест» на знание государственного языка (к 2017 году – не менее 50%, к 2020 году – 100%);

доля сотрудников организаций, предоставляющих государственные услуги, сертифицированных по программе «Казгест» на знание государственного языка (к 2017 году – не менее 50%, к 2020 году – 100%);

доля государственного социального заказа, направленного на популяризацию государственного языка (ежегодно не менее 10%);

рост числа новых телевизионных проектов на государственном языке в эфире государственных СМИ (ежегодно на 10%);

доля государственного информационного заказа, ориентированного на поддержку печатных СМИ, выходящих на государственном языке (ежегодно не менее 50%);

степень охвата регионов контролем за использование визуальной информации (к 2014 году – 30%, к 2017 году – 50%, к 2020 году – 100%);

степень удовлетворенности населения работой терминологических комиссий в части соблюдения принципов прозрачности и общественного доступа к обсуждению процесса принятия решения (к 2014 году – 60%, к 2017 году – 75%, к 2020 году – 100%);

доля этносов, имеющих национально-культурные объединения, охватенные методической помощью по изучению родных языков (к 2014 году – 20%, к 2017 году – 60%, к 2020 году – 100%);

доля государственных центров обучения языкам, предоставляющих услуги по изучению английского и других иностранных языков, от общего числа центров (к 2014 году – 50%, к 2017 году – 75%, к 2020 году – 100%).

Основные направления, пути достижения поставленных целей Программы и соответствующие меры

Первое направление – овладение государственным языком.

Цель: «Государственный язык – главный фактор национального единства».

Ключевые индикаторы:

доля взрослого населения, владеющего государственным языком (по результатам сдачи экзамена по системе оценки уровня знания казахского языка граждан Республики Казахстан по программе «Казгест» к 2014 году – 20%, к 2017 году – 80%, к 2020 году – 95%);

доля выпускников школ, владеющих государственным языком на

орталықтары санының аздығына байланысты қалыптан оқыту жүйесін кенінен енгізу көзделеді.

2. Мемлекеттік тілді оқытудың инфрақұрылымын дамыту

Қазақстанның барша азаматтарының мемлекеттік тілді меңгеру жүйесінің ең қажетті екінші құрамдас бөлігі – қазақ тілін оқыту орталықтарының аккредиттелген жерісін құру болып табылады. Қазақ тілін оқытуға арналған осы орталықтар оқу орындарын бітірген Қазақстанның ересек азаматтарының мемлекеттік тілді меңгеруінің инфрақұрылымдық базасына айналуға тиіс.

Аталған бағытты жүзеге асыру *Мемлекеттік тілді оқыту орталықтарының білім беру қызметіне міндетті талаптарды енгізуді* көздейді.

Бұл үшін, ең алдымен, орталықтардың білім беру қызметіне қойылатын талаптарды енгізу үшін құқықтық базаны, сондай-ақ мемлекеттік тілді оқыту орталықтарын осы талаптарға сәйкес аккредиттеуді жүзеге асыру үшін құқықтық негізді жетілдіру жөнінде шаралар қабылдату.

Сонымен қатар, *мемлекеттік тілді оқыту орталықтарының қызметінің рейтингтік базаны жүзеге енгізу* қарастырылады.

Орталықтардың рейтингтік жасауға орталық тыңдаушыларының «Қазтест» бағдарламасы бойынша емтихан тапсыру нәтижелері туралы шынайы мәліметтер негіз болады. Рейтинг мәліметтері қоғам үшін де, бұқаралық ақпарат құралдарында кенінен жариялау үшін де қолжетімді болмақ.

Рейтинг жүйесін енгізу үшін мемлекеттік тілді оқыту орталықтары қызметіне рейтингтік бағалау жүргізудің құқықтық негізі мен әдіснамасын әзірлеу қажет.

3. Мемлекеттік тілді оқыту процесін ынталандыру

Қойылған мақсатқа қол жеткізудің үшінші міндетті құрамдас бөлігі мемлекеттік тілді оқыту процесін ынталандыру және мониторинг жүргізу жүйесін құру болып табылады.

Аталған міндетті *мемлекеттік қызметшілердің, мемлекеттік қызмет көрсету, сондай-ақ халыққа қызмет ұсыну саласындағы ұйымдардың қызметкерлерінің* (банктер, сауда ұйымдары, қызмет көрсету саласы және тағы бақалары) қазақ тілін білу деңгейіне қойылатын ең төменгі талаптарды айқындау арқылы іске асыру көзделеді. Аталған шара мемлекеттік тілді меңгеру деңгейіне қойылатын талаптарды бекітудің құқықтық базаны әзірлеуді, сондай-ақ мемлекеттік қызметшілерге қазақ тілін оқыту жүйесін ұйымдастыруды қажет етеді.

Сонымен қоса «Қазтест» бағдарламасының негізінде білім деңгейін жыл сайын бақылаудың жыл сайынғы жүйесін енгізу көзделеді.

Білім беру жүйесінің барлық салықтарында мемлекеттік тілді білу деңгейін бағалау және бақылау жүйесін жетілдіру мәселесін пысықтау көзделеді. Қазақ тілі мемлекеттік аралық бақылау (МАБ) мен ұлттық

аккредитованной сети центров обучения казахскому языку. Именно центры обучения казахскому языку должны стать инфраструктурной базой по овладению государственным языком взрослыми гражданами Казахстана, уже закончившими учебные заведения.

Реализация данного направления предполагает *введение обязательных требований к образовательной деятельности центров обучения государственному языку*.

Для этого потребуются, прежде всего, принятие мер по совершенствованию правовой базы для введения требований к образовательной деятельности центров, а также правовой основы для осуществления аккредитации центров обучения государственному языку на соответствие данным требованиям.

Наряду с этим предполагается также *введение системы рейтинговой оценки деятельности центров обучения государственному языку*.

Основой для составления рейтинга центров будут служить объективные данные о результатах сдачи слушателями центров экзамена по программе «Қазтест». Данные рейтинга будут открыты для общественного доступа и широкой печати в средствах массовой информации.

Для введения системы рейтинга потребуются разработка правовой основы и методологии проведения рейтинговой оценки деятельности центров обучения государственному языку.

3. Стимулирование процесса обучения государственному языку.

Третьим объективным компонентом в достижении поставленной цели станет создание системы стимулирования и мониторинга процесса обучения государственному языку.

Реализация данной задачи предполагается через определение минимальных требований к уровню владения казахским языком *государственными служащими, сотрудниками организаций, предоставляющих государственные услуги, а также в сфере обслуживания населения* (банки, организации торговли, сфера услуг и прочее). Данная мера потребует разработки правовой базы, закрепляющей требования к уровню владения государственным языком, а также организацию системы обучения государственных служащих казахскому языку.

Вместе с этим предусматривается введение ежегодной системы контроля уровня знаний на основе программы «Қазтест».

Предполагается проработать вопрос совершенствования системы оценки и контроля уровня знания государственного языка *на всех ступенях системы образования*. Казахский язык должен стать необходимым и обязательным компонентом промежуточного государственного контроля (ПКК) и единого национального тестирования (ЕНТ).

Всем заинтересованным в изучении казахского языка лицам предусмотрено оказание широкой государственной поддержки. В числе таких мер организация бесплатных курсов по уровням образования при центрах по обучению государственному языку, а также привлечение к

мемлекеттік білім беру тапсырысы шеңберінде оқытылатын қазақ тілі пәні оқытушыларының саны (жыл сайын 500 адамнан кем емес);

он-лайн режимі арқылы қашықтан қол жеткізу мүмкіндігін пайдалана отырып ұйымдастырылған мемлекеттік тілді оқыту орталықтары оқытушыларының біліктілігін арттыруға бағытталған іс-шаралардың үлесі (2014 жылға қарай – 20%, 2017 жылға қарай – 50%, 2020 жылға қарай – 90%); аккредиттеуден өткен Мемлекеттік тілді оқыту орталықтарының үлесі (2014 жылға қарай – 30%, 2017 жылға қарай – 70%, 2020 жылға қарай – 100%);

Қазақ тілін тілді оқытатын орталықтарда оқытындар санының өсуі (2009 жылмен салыстырғанда 2014 жылы кемінде 30%, 2017 жылғы өсім кемінде 70%, 2020 жылға қарай – 100%);

мемлекеттік тілді білудің «Қазгест» бағдарламасы бойынша Қазақстан Республикасы азаматтарының қазақ тілін білу деңгейін бағалау жүйесі бойынша сертификат алған мемлекеттік қызметшілердің үлесі (2017 жылға қарай кемінде 50%, 2020 жылға қарай 100%);

мемлекеттік тілді білудің «Қазгест» бағдарламасы бойынша сертификат алған мемлекеттік қызмет көрсететін ұйымдардағы қызметкерлердің үлесі (2017 жылға қарай кемінде 50%, 2020 жылға қарай 100%);

мемлекеттік тілді көпшіліктің кенінен қолдануына бағытталған мемлекеттік әлеуметтік тапсырыстың үлесі (жыл сайын кемінде 10%);

мемлекеттік БАҚ эфиріндегі мемлекеттік тілдегі жаңа телевизиялық жобалар санының өсуі (жыл сайын 10%);

мемлекеттік тілде шығатын баспа БАҚ қолдауға бағытталған мемлекеттік ақпараттық тапсырыстың үлесі (жыл сайын кемінде 50%);

көрнекі ақпараттың пайдаланылуына бағытталған өнімдерді қамту дәрежесі (2014 жылға қарай – 30%, 2017 жылға қарай – 50%, 2020 жылға қарай – 100%);

тұрғындардың терминологиялық комиссиялардың жұмысындағы шешім қабылдау процесін тапқылау кезінде қоғамдық қолжетімділік пен ашықтық қағидаларының сақталуына қанағаттанушылық дәрежесі (2014 жылға қарай – 60%, 2017 жылға қарай – 75%, 2020 жылға қарай – 100%); ана тілдерін үйретуге арналған әдістемелік көмекпен қамтылған ұлттық-мәдени бірлестіктері бар этностардың үлесі (2014 жылға қарай – 20%, 2017 жылға қарай – 60%, 2020 жылға қарай – 100%);

орталықтардың жалпы санына шаққанда ағылшын және басқа да шет тілдерін үйрету мақсатымен қызметін ұсынатын мемлекеттік тіл оқыту орталықтарының үлесі (2014 жылға қарай – 50%, 2017 жылға қарай – 75%, 2020 жылға қарай – 100%);

Бағдарламаның негізгі бағыттары, алға қойылған мақсаттарға қол

жеткізу жолдары және тиісті шаралар

Бірінші бағыт – мемлекеттік тілді меңгеру

үчетом основных особенностей целевых аудиторий предполагается привлечение к работе по формированию престижного образа носителя государственного языка успешных, статусных лиц, в том числе представителей неказахской национальности, владеющих государственным и другими языками.

Данный блок работы потребует также вовлечения творческого потенциала неправительственного сектора в процесс формирования престижного образа носителя государственного языка через механизм государственного социального заказа и средств массовой информации на основе государственного информационного заказа.

В числе планируемых мер – медийная ротация позитивных образов, популяризирующих государственный язык во всех видах СМИ, включая Интернет, обеспечение выкупа на государственном языке массовой популярной периодики, организационно комплекс РР-мероприятий для основных целевых аудиторий с выпуском визуальной и имиджевой продукции, средств наглядной агитации.

Необходимым представляется также привлечение к работе по популяризации употребления государственного языка методов государственно-частного партнерства через проведение совместных акций.

Важным компонентом данной системы является *популяризация государственного языка как семейной ценности*. Путем привлечения к РР-работе известных семей, говорящих на казахском языке, в том числе неказахской национальности и представителей зарубежной диаспоры, предполагается организация широкой кампании по популяризации государственного языка как языка внутрисемейного общения.

Наряду с этим потребуются также организация комплекса мер информационно-идеологического характера с привлечением лидеров общественного мнения: информационные и общественные компании, крупные общественные движения, акции и проекты.

Одним из важных элементов работы по формированию общественного мнения предполагается *нейтрализация негативных стереотипов в вопросах употребления государственного языка*.

Работа в данном направлении будет выстраиваться путем проведения исследовательско-аналитической деятельности по превентивному выявлению негативных стереотипов в сфере употребления и применения государственного языка, определения комплекса необходимых мер.

Основными ресурсами в работе по формированию механизмов общественного порицания негативных аспектов в сфере употребления государственного языка должен стать потенциал неправительственного сектора и масс-медиа.

2. Повышение востребованности государственного языка.

Второй задачей в достижении поставленной цели является расширение сферы применения государственного языка, интеграция во все сферы жизнедеятельности общества.

Ключевой акцент в данном направлении сделан на *усилении роли СМИ*

Алдағы онжылдықтың (2011 – 2020 жылдардағы) тіл құрылымының қисыны елімізде бірқатар проблемалы аспектілердің бар болуымен байланысты.

Қоғамдағы мемлекеттік тілді меңгерудің арқаиі деңгейі. Бұл проблемалы аспект мемлекеттік тілді оқытудан бұрынғы әдіснамасы мен стандарттарының, қазақ тілі оқытушылары мен мамандарының даярлық деңгейінің төмендігімен, қазақ тілін оқыту инфрақұрылымы қызметінің бұрынғы стандарттарының болмауымен, мемлекеттік тілді меңгеру процесін ынталандыру және мониторинг жасау жүрсеінің болмауымен тікелей байланысты.

Елдің әлеуметтік-коммуникациивтік кеңістігіне мемлекеттік тілдің жетімділігі енгізілуі. Бұл бағыттағы проблемалы мәселелер, ең алдымен, халықаралық коммуникациялар, демеу мен ойын-сауық саласында мемлекеттік тілді белсенді қолдану аясының кеңеюіне, оны заңның, ғылымның және жаңа технологиялардың тілі ретінде дамытуға байланысты болып отыр. Сонымен қатар, мемлекеттік тілді қолданудың мөртебесін арттыру, оны отбасы құндылығы ретінде таныту сияқты мәселелердің нағызды тізбесі проблемалы болып табылады, сондай-ақ тіл саласындағы кейбір келенсіз дақпырттар мен таптырдың пікірлер де осы проблемалардың қатарынан орын алып отыр.

Қазақстан қоғамындағы тіл мәдениетінің төмендеуі. Аталған аспект бойынша, терминология, антропонимика және ономастика салаларындағы проблемалар, сөйлеу мәдениеті мен жазу жүрсеіні жетілдіру қажеттілігі, сондай-ақ толерантты тілдік орта құру мәселесі лингвистикалық кеңістіктің одан әрі дамуы жолында айтарлықтай қиындықтар туындатып отыр.

Қазақстандықтардың лингвистикалық қатыналын сақтау және нығайту қажеттілігі. Бұл аспектіде қазақстандықтардың бәсекеестік басымдығы ретінде орыс тілін меңгеру деңгейін сақтауға, Қазақстан мәдениетінің тілдік араландығын қалыптастыратын этностардың тілдерін дамыту үшін жағдай жасауға және халықаралық іскерлік қарым-қатынас құралы ретінде ағылшын және басқа да шет тілдерін оқып-үйренуге байланысты проблемалар жиынтығы бар.

Осы проблемаларды шешудің және нормативтік-құқықтық базаны жетілдірудің басым қажеттілігі бағдарламаның мынадай мақсаттары мен міндеттерді көздейді.

Бағдарламаның мақсаттары, міндеттері, нысаналы индикаторлары және оны іске асыру нәтижелерінің көрсеткіштері

Бағдарламаның басты мақсаты – Қазақстанда тұратын барлық этностардың тілдерін сақтай отырып, ұлт бірлігін нығайтудың аса маңызды факторы ретінде мемлекеттік тілдің кен ауқымды қолданысын қамтамасыз ететін үйлесімді тіл саясаты.

популяризации государственного языка (ежегодно не менее 10% от общего объема средств, выделяемых на реализацию государственного социального заказа);

рост числа новых телевизионных проектов на государственном языке в эфире государственных СМИ (ежегодно на 10% от общего числа телевизионных проектов);

доля государственного информационного заказа, ориентированного на поддержку печатных СМИ, выходящих на государственном языке (ежегодно не менее 50%).

Третье направление – повышение уровня языковой культуры казахстанцев.

Цель: «Развития языковая культура – потенциал интеллектуальной нации».

Целевые индикаторы:

степень удовлетворенности населения работой ономастических комиссий в части соблюдения принципов прозрачности и общественного доступа к обслуживанию процесса принятия решения (к 2014 году – 60%, к 2017 году – 75%, к 2020 году – 90%);

доля упорядоченного терминологического фонда казахского языка (к 2014 году – 20%, к 2017 году – 60%, к 2020 году – 100%).

1. Усовершенствование и систематизация лексического фонда казахского языка.

Реализация данной задачи предполагает, прежде всего, обеспечение систематизации наименований административно-территориальных единиц.

Совершенствование работы в сфере ономастики предполагает, прежде всего, внедрение принципов прозрачности, учета общественного мнения, широкого привлечение институтов гражданского общества и средств массовой информации к процессу принятия решения при проведении ономастических работ.

Для достижения этого потребуются доработка нормативной правовой базы в области ономастики, а также разработка правил написания на государственном языке и транслитерации на русском и других языках наименований географических объектов.

Осуществление идентификации антропонимических наименований и визуальной информации потребует разработки единых требований по идентификации и написанию антропонимических обозначений на государственном языке, а также совершенствования нормативной правовой базы в области художественного оформления визуальной информации.

Особо актуальной является задача по унификации терминологической лексики, пополнению терминологического фонда.

В числе необходимых мер – разработка новых требований по систематизации казахской терминологии, упорядочение терминов и наименований согласно основным правилам, письменным нормам казахского языка.

Бағдарламаны әзірлеу кезінде 30-дан астам шет елдің мемлекеттік тіл саясатын жүзеге асыруға қатысты мәселелерінің құқықтық реттеу тәжірибесі зерделенді.

Бұл құжат қоғамдық өмірдің барлық саласында тілдерді дамыту мен қолдану және мемлекеттік тілді кең ауқымды қолдану үшін жағдай жасауға байланысты өзекті проблемаларды шешудің нормативтік-ұйымдастырушылық негізі болып табылады.

Мемлекет басшысы Н.Ә.Назарбаев: «Біз барша қазақстандықтарды біріктірудің басты факторы болып табылатын қазақ тілінің одан әрі дамуы үшін барлық күш-жігерімізді салуымыз керек. Сонымен бірге елімізде тұратын барлық халықтардың өкілдері ана тілдерінде еркін сөйлей, оқи алуына, оны дамытуға қолайлы жағдай туғызу қажет» деп атап көрсеткен болатын.

Ең бірлігі доктринасында мемлекеттік тіл ұлттық және рухани бірліктің басты факторы, негізгі басымдығы ретінде айқындаптан. Оны мейгеру әрбір Қазақстан азаматының парызы мен міндеті саналып, жеке өзінің бәсекеге қабілеттілігі мен қоғамдық өмірге араласуының бәсеңділігін айқындайтын нығандырушы тетік болуға тиіс.

Бағдарламада белгіленген мақсаттар мен міндеттер Бағдарламаны іске асырудың барлық кезеңіне арнап уәкілетті мемлекеттік орган әзірлейтін және Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысымен бекітілетін Іс-шаралар жоспары арқылы жүзеге асырылады.

Бағдарламада көзделген барлық іс-шаралар ұлт бірлігін нығайтудың маңызды факторы ретінде мемлекеттік тілді дамытудың басымдығына негізделген және азаматтардың рухани-мәдени және тілдік қажеттіліктерін толық қанағаттандыруға бағытталған. Бағдарламаға қатысты барлық іс-шаралар Конституцияның 7-бабына және Қазақстан Республикасы Конституциялық Кеңесінің 2007 жылғы 23 ақпандағы № 3 қаулысына барынша сәйкес түзілген.

Бағдарламаны іске асырудың нәтижесі болуы жоспарланған іс-шараларды іске асырудың тиімділігіне қол жеткізу үшін қажетті нормативтік-құқықтық базаны жетілдіру және негізгі бағдарламалық іс-шараларды мемлекеттік органдардың стратегиялық жоспарларына кіріктіру жолымен қамтамасыз етілетін болады.

Сонымен қатар, бұл шаралардың практикалық нәтижесіне қол жеткізу үшін барлық мемлекеттік органдар мен шаруашылық субъектілері, оның ішінде ұлттық компаниялар мен қаржылық ұйымдар күш жұмылдыруға тиіс.

Қазіргі ахуалды талдау

Тәуелсіз Қазақстанда онғайлы әлеуметтік-лингвистикалық кезістік құру тіл саясатын кезең-кезеңмен іске асыру арқалы жолға қойылып отыр.

1997 – 2000 жылдары «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» 1997 жылғы Қазақстан Республикасы Заңының қабылдауына және Тілдерді

Показатели результатов:

степень охвата регионов контролем за использованием визуальной информации (к 2014 году – 30%, к 2017 году – 50%, к 2020 году – 100%);
степень удовлетворенности населения работой терминологических комиссий в части соблюдения принципов прозрачности и общественного доступа к обслуживанию процесса принятия решения (к 2014 году – 60%, к 2017 году – 75%, к 2020 году – 100%).

Четвертое направление – создание благоприятных условий для развития лингвистического капитала.

Цель: «Развитие лингвистического капитала казахстанцев».
Целевые индикаторы:

Доля взрослого населения республике, владеющего русским языком (к 2020 году – 90%);

Доля этносов, охваченных курсами по обучению родному языку при национально-культурных объединениях (к 2014 году – 60%, к 2017 году – 80%, к 2020 году – 90%);

Доля населения республики, владеющего английским языком (к 2014 году – 10%, к 2017 году – 15%, к 2020 году – 20%);

Доля населения, владеющая тремя языками (государственным, русским и английским) (к 2014 году – 10%, к 2017 году – 12%, к 2020 году – 15%).

1. Функционирование русского языка в коммуникативно-языковом пространстве.

Реализация четвертого направления предполагает организационно-системной работы по обеспечению присутствия русского языка в коммуникативно-языковом пространстве Казахстана.

В рамках этого будет продолжена работа по дальнейшему учебно-методическому и интеллектуальному обеспечению системы обучения русскому языку, а также профессиональному обучению преподавательских кадров.

Информационная поддержка функционирования русского языка будет достигаться посредством обеспечения представленности русского языка в информационном поле Казахстана.

2. Сохранение языкового многообразия в Казахстане.

В рамках данной задачи предполагается, прежде всего, создание условий для обучения родному языку представителей этносов, проживающих в Казахстане. Для этого планируется оказание учебно-методической помощи вооруженным школам, а также привлечение опытных педагогов-носителей языка, использование международного опыта и современных технологий при обучении родным языкам.

Наряду с этим предполагается обеспечение необходимых условий для сохранения языков и взаимобогащения культур этносов. В числе необходимых мер – организация культурно-массовых мероприятий с широким информационным сопровождением, обеспечение сохранения исторического и современного письменного наследия этносов.

Содержание творческой реализации наследия планируется через

Мемлекеттік тілді оқыту процесін ынталандыру;
Мемлекеттік тілді қолданудың мәртебесін арттыру;
Мемлекеттік тілге сұранысты арттыру;
қазақ тілінің лексикалық қорын жетілдіру және
жүйелеу;
тіл мәдениетін жетілдіру;
коммуникативтік-тілдік кәсіптіктегі орыс тілінің
кәзімет етуі;
Қазақстанның тілдік араландықтарын сақтау;
ағылшын және басқа да шет тілдерін оқып-үйрену

2011 – 2020 жылдар
бірінші кезең: 2011 – 2013 жылдар
екінші кезең: 2014 – 2016 жылдар
үшінші кезең: 2017 – 2020 жылдар

Мысалдары:

индикаторлар

Мемлекеттік тілді меңгерген ересек тұрғындардың үлесін («Қазгест» тапсырудың нәтижесі бойынша 2014 жылға қарай – 20%, 2017 жылға қарай – 80%, 2020 жылға қарай – 95 %);
Мемлекеттік тілді V1 деңгейінде меңгерген мектеп түлектерінің үлесін (2017 жылға қарай – 70%, 2020 жылға қарай – 100%);
Мемлекеттік бухгалтерлік ақпарат құралдарындағы қазақ тіліндегі контенттің үлесін (2014 жылға қарай – 53%, 2017 жылға қарай – 60%, 2020 жылға қарай – 70%);
тұрғындардың ономастикалық комиссиялардың жұмысындағы шешім қабылдау процесін талқылау кезінде қоғамдық қолжетімділік пен ашықтық қарғалаттарының сақталуына қанағаттанушылық дәрежесін (2014 жылға қарай – 60%, 2017 жылға қарай – 75%, 2020 жылға қарай – 90%);
қазақ тілінің реттелген терминологиялық қорының үлесін (2014 жылға қарай – 20%, 2017 жылға қарай – 60%, 2020 жылға қарай – 100%);
республикадағы орыс тілін меңгерген ересек тұрғындардың үлесін (2020 жылға қарай – 90%);
ұлттық-мәдени бірлестіктер жанындағы ана тілдерін оқытатын курстармен қамтылған этностардың үлесін (2014 жылға қарай – 60%, 2017 жылға қарай – 80%, 2020 жылға қарай – 90%);
республикадағы ағылшын тілін меңгерген

В рамках второго этапа (2014–2016 годы) предполагается реализация комплекса практических мер по внедрению новых стандартов, технологий и методов в области изучения и применения государственного языка, а также сохранения языкового многообразия. Вместе с этим на данном этапе начнется работа по проведению аккредитации центров обучения государственному языку, а также введению рейтинговой оценки их деятельности.

Также предполагается организация работы по созданию системы стимулирования овладения государственным языком: введение обязательных минимальных требований по владению государственным языком для государственных служащих, работников сферы обслуживания населения и предоставления государственных услуг. Вместе с этим бюджет продолжена работа по популяризации широкого применения государственного языка.

На основе разработанной нормативной правовой базы наряду с усилением контроля за соблюдением законодательства в сфере употребления языков бюджет начата работа по упорядочению терминологического фонда казахского языка, обеспечению систематизации ономастического пространства.

Третий этап (2017–2020 годы) Программы предполагает организацию работы по введению механизмов контроля степени овладения государственным языком.

Наряду с этим предполагается системный мониторинг степени востребованности государственного языка во всех сферах общественной жизни, качества его надлежащего применения и уровня владения при дальнейшем сохранении позиций других языков.

Бюджет продолжена работа в сфере ономастики, терминологии, популяризации применения государственного языка, а также по сохранению толерантной языковой среды.

Необходимые ресурсы

На реализацию Программы в 2011–2020 годах будут направлены средства республиканского и местных бюджетов, а также другие средства, не запрещенные законодательством Республики Казахстан.

Общие затраты из государственного бюджета на реализацию первого этапа Программы составят 19 134 946 тыс. тенге.

Объем финансирования Программы на 2011–2020 годы будет уточняться при формировании республиканского и местных бюджетов на соответствующий финансовый год в соответствии с законодательством Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасы
Президентінің
2011 жылғы 29 маусымдағы
№ 110 Жарлығымен
БЕКІТІЛГЕН

Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың
2011 – 2020 жылдарға арналған
МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМАСЫ

Астана, 2011 жыл